

Edukacja, czas wolny i życie kulturalne

Zalecenia Komitetu Praw Dziecka

Uwagi końcowe do połączonych piątego i szóstego sprawozdania okresowego Polski

[...]

I. Edukacja, czas wolny i życie kulturalne (Art. 28–31 Konwencji)

Edukacja, w tym kształcenie zawodowe i wytyczne

39. Komitet z zadowoleniem przyjmuje działania podejmowane w ramach programu integracji społeczności romskiej w Polsce na lata 2014-2020, w szczególności wyposażenie 98 procent uczniów pochodzenia romskiego w przybory szkolne, podwojenie liczby instytucji opieki dla dzieci do lat 3 i wprowadzenie limitu opłaty za pobyt dziecka w instytucji opieki, jednakże Komitet odwołuje się do celu 4.5 Celów Zrównoważonego Rozwoju i zaleca, aby Państwo-Strona:
- a) W swoim kolejnym sprawozdaniu okresowym przekazało informacje w jaki sposób zmiany instytucjonalne w systemie kształcenia wpłynęły na liczebność klas, odległość od szkoły i równość między uczniami;
 - b) Zapewniło dostęp do edukacji w kontekście pandemii koronawirusa (COVID-19), w szczególności poprzez wzmocnienie nowych metod uczenia się i zapewnianie lepszej infrastruktury IT w szkołach i w domach;
 - c) Podjęło działania w celu ułatwienia dostępu do edukacji dzieciom żyjącym na obszarach wiejskich, w tym dostępu takich dzieci do zajęć dodatkowych;
 - d) Rozszerzyło program integracji społeczności romskiej i wzmocniło działania w zakresie włączania dzieci romskich do edukacji i zatrzymywania ich w szkołach, w szczególności w odniesieniu do dziewcząt romskich, między innymi w drodze zwiększania świadomości na temat znaczenia edukacji oraz wymogów dotyczących obowiązku szkolnego wśród społeczności romskiej;
 - e) Zapewniło, aby wszystkie dzieci z niepełnosprawnością, w tym dzieci w spektrum autyzmu, dzieci z zespołem Aspergera lub dzieci z zespołem nadpobudliwości psychoruchowej z deficytem uwagi, miały dostęp do edukacji włączającej, w tym poprzez: (i) szkolenia i wyznaczenie liczby nauczycieli ze specjalizacją w tym zakresie i nauczycieli wspomagających, niezbędnej, aby zapewnić indywidualne wsparcie dzieciom z niepełnosprawnością w celu zatrzymania ich w edukacji włączającej; (ii) zapewnienie technologii i sprzętu wspomagającego; (iii) opracowanie indywidualnych planów edukacyjnych; oraz (iv) zapewnienie odpowiednich udogodnień w infrastrukturze szkolnej oraz miejscach sportu i rekreacji, transporcie szkolnym i edukacji szkolnej;
 - f) Zwiększyło jakość szkoleń dla nauczycieli;
 - g) Wyeliminowało zachowania homofobiczne ze strony uczniów i nauczycieli w stosunku do uczniów i nauczycieli o orientacji homoseksualnej i biseksualnej oraz osób transpłciowych, w szczególności w kontekście lekcji religii;
 - h) Zwiększyło dostępność edukacji przedszkolnej, w szczególności dla dzieci poniżej 3 r.ż., zwłaszcza na obszarach wiejskich, zapewniło pomoc władzom lokalnym w tworzeniu

„innych form edukacji przedszkolnej”²²⁸, zwiększyło specjalistyczne szkolenia dla nauczycieli przedszkolnych i zmniejszyło liczbę dzieci w klasie;

- i) Zwiększyło finansowanie i działania na rzecz integracji dzieci romskich z innymi dziećmi w przedszkolach w miejsce finansowania oddzielnych przedszkoli dla dzieci romskich.

Wypoczynek, czas wolny, rekreacja oraz życie kulturalne i artystyczne

- 40. Zgodnie ze swoim Komentarzem Ogólnym nr 17 (2013) dotyczącym prawa dziecka do wypoczynku, czasu wolnego, zabawy, zajęć rekreacyjnych, życia kulturalnego i sztuki, Komitet zaleca, aby Państwo-Strona zwiększyło swoje wysiłki w zakresie zagwarantowania dzieciom, w szczególności dzieciom z niepełnosprawnością, prawa do wypoczynku, czasu wolnego i wystarczającej ilości czasu na uczestniczenie w zabawach i zajęciach rekreacyjnych, które są bezpieczne, dostępne, włączające, zapewniające możliwość dojazdu środkami komunikacji publicznej i stosowne do wieku dzieci. Komitet zaleca również, aby Państwo-Strona wyeliminowało nadmierną ilość zadań domowych, która ogranicza możliwości dzieci w zakresie wypoczynku, czasu wolnego, rekreacji oraz życia kulturalnego i artystycznego.

Ocena realizacji i rekomendacje

Wpływ zmian systemowych na liczebność klas, odległość od szkoły i równość między uczniami

39(a). W ostatnich latach funkcjonowanie systemu oświaty pozostawało pod wpływem zmian demograficznych oraz wyzwań społecznych, które oddziaływały na organizację szkół i dostępność edukacji dla uczniów. Jednocześnie ocena wpływu tych zmian na dostępność edukacji, w tym liczebność klas, odległość uczniów od szkół oraz równość szans edukacyjnych, pozostaje ograniczona. Dostępne dane i badania pozwalają jednak identyfikować wybrane wyzwania związane z organizacją systemu oświaty i utrzymującymi się nierównościami edukacyjnymi.

Jednym z obszarów objętych zmianami była organizacja oddziałów szkolnych w związku ze zwiększoną liczbą uczniów w systemie edukacji po 24 lutego 2022 r. Wprowadzono wówczas rozwiązania umożliwiające czasowe zwiększenie liczebności niektórych oddziałów przyjmujących uczniów przybyłych z Ukrainy²²⁹. Rozwiązania te miały charakter wyjątkowy i służyły dostosowaniu organizacji pracy szkół do zwiększonej liczby uczniów. Brakuje jednak publicznie dostępnych danych pozwalających ocenić, w jakim stopniu ich stosowanie oraz inne zmiany organizacyjne zachodzące w ostatnich latach wpłynęły na rzeczywistą liczebność oddziałów i warunki nauki uczniów.

Ograniczona pozostaje również dostępność danych pozwalających na kompleksową ocenę wpływu zmian organizacyjnych na fizyczną dostępność edukacji, w tym odległość uczniów od

²²⁸ CRC/C/POL/Q/3-4/Add.1, aneks, ust. 1.

²²⁹ Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 21 marca 2022 r. w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy (Dz. U. z 2023 r. poz. 2094 z późn. zm.).

szkół oraz konieczność codziennych dojazdów. Dane Głównego Urzędu Statystycznego dotyczące roku szkolnego 2024/2025 wskazują, że do szkół podstawowych i ponadpodstawowych dojeżdżało 948 257 uczniów, co stanowiło 19,3% ogółu uczniów²³⁰. Skala tego zjawiska pokazuje znaczenie odpowiedniej organizacji sieci szkół, transportu szkolnego oraz monitorowania wpływu zmian organizacyjnych na rzeczywistą dostępność edukacji dla dzieci i młodzieży.

Jednocześnie dostępne badania wskazują, że miejsce nauki może wpływać na dalsze możliwości edukacyjne uczniów. Analiza Instytutu Badań Edukacyjnych opublikowana w 2025 r. wykazała, że lokalizacja szkoły podstawowej na obszarach wiejskich pozostaje jednym z czynników wpływających na szanse uczniów w dostępie do najbardziej selekcyjnych liceów ogólnokształcących²³¹. Podobne wnioski płyną z badań UNICEF dotyczących wykluczenia transportowego dzieci i młodzieży w Polsce, które wskazują, że dostępność transportu i czas dojazdu mogą wpływać na wybory edukacyjne uczniów oraz możliwość korzystania z oferty edukacyjnej i pozaszkolnej²³². Wyniki te pokazują, że zagadnienia związane z odległością od placówek edukacyjnych oraz dostępnością oferty edukacyjnej pozostają istotne z perspektywy równości szans edukacyjnych dzieci. Szersze omówienie problemu wykluczenia transportowego oraz jego wpływu na realizację prawa do edukacji przedstawiono w dalszej części raportu.

Przedstawione dane wskazują, że nadal zasadne pozostaje systematyczne monitorowanie wpływu zmian organizacyjnych w systemie oświaty na liczebność oddziałów, dostępność szkół oraz równość szans edukacyjnych dzieci. Szczególnego znaczenia nabiera ocena sytuacji dzieci mieszkających na obszarach wiejskich, dla których odległość od szkoły i dostępność oferty edukacyjnej mogą wpływać na dalsze możliwości edukacyjne. Wyzwania te należy analizować również w świetle art. 2 oraz art. 28 ust. 1 Konwencji o prawach dziecka, zobowiązujących państwo-stronę do zapewnienia wszystkim dzieciom równego dostępu do edukacji.

Edukacja obywatelska i wiedza o prawach dziecka

W polskim systemie oświaty podjęto działania mające na celu rozwój kompetencji obywatelskich uczniów, poprzez wprowadzenie od roku szkolnego 2025/2026 nowego przedmiotu – edukacja obywatelska²³³, którego celem jest rozwijanie kompetencji

²³⁰ GUS, Dojazdy uczniów do szkół podstawowych i ponadpodstawowych w roku szkolnym 2024/2025, Warszawa 2025 r.

²³¹ R. Dolata, B. Murawska, A. Jasińska-Maciążek, Lokalizacja szkoły podstawowej na wsi a dostęp uczniów do prestiżowych liceów ogólnokształcących w Polsce, *Edukacja* 2025, 4 (175), s. 76.

²³² UNICEF Polska, Wykluczenie transportowe dzieci i młodzieży w Polsce. Raport z badań (oprac. T. Komornicki), Warszawa 2024 r., s. 17.

²³³ Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 6 marca 2025 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. poz. 378), § 1.

umożliwiających aktywne uczestnictwo w życiu społecznym oraz kształtowanie postaw obywatelskich.

Pomimo działań edukacyjnych prowadzonych w ramach edukacji obywatelskiej i wychowawczej nadal aktualne pozostaje wyzwanie związane z upowszechnianiem wiedzy o prawach dziecka. Wyniki badań przeprowadzonych przez UNICEF Polska wskazują, że choć zdecydowana większość dzieci i młodzieży słyszała o prawach dziecka, szkoła pozostająca jednym z głównych źródeł wiedzy w tym zakresie, odgrywa obecnie mniejszą rolę niż w poprzednich latach²³⁴. Jednocześnie badanie wskazuje na rozbieżność pomiędzy oceną nauczycieli a doświadczeniami uczniów i rodziców w zakresie edukacji o prawach dziecka, co może świadczyć o potrzebie dalszego wzmacniania skuteczności i widoczności działań edukacyjnych prowadzonych przez szkoły²³⁵. Podobne wyniki badań zostały zaprezentowane przez Rzecznika Praw Dziecka, gdzie wskazano, że choć większość nastolatków słyszała o prawach dziecka, jedynie niewielka część deklaruje ich dobrą znajomość, a edukacja w tym zakresie często ma charakter okazjonalny²³⁶. Jednocześnie tematyka praw dziecka jest obecna w różnych elementach procesu edukacyjnego, w tym w działaniach wychowawczo-profilaktycznych szkół oraz wybranych treściach nauczania, jednak nie funkcjonuje odrębny przedmiot ani wyodrębniony komponent kształcenia poświęcony kompleksowo prawom dziecka. W kontekście prac legislacyjnych nad zmianami w Prawie oświatowym dotyczącymi praw i obowiązków uczniów UNICEF Polska, zwrócił uwagę na potrzebę wyraźnego odwołania do praw dziecka oraz Konwencji o prawach dziecka jako podstawy działań podejmowanych w środowisku szkolnym²³⁷.

W konsekwencji obecne rozwiązania mogą nie gwarantować w pełni uzyskania przez wszystkich uczniów kompleksowej i systematycznej wiedzy o przysługujących im prawach, dostępnych mechanizmach ich ochrony oraz możliwościach dochodzenia swoich praw w przypadku ich naruszenia. Kwestia ta pozostaje istotna z perspektywy realizacji art. 42 Konwencji o prawach dziecka, nakładającego na państwa obowiązek upowszechniania wiedzy o postanowieniach Konwencji wśród dzieci i dorosłych, a także skutecznego korzystania przez dzieci z przysługujących im praw oraz dostępnych środków ochrony. Okoliczności te wskazują na potrzebę dalszego wzmacniania edukacji o prawach dziecka oraz bardziej systematycznego uwzględniania tej tematyki w procesie kształcenia.

²³⁴ UNICEF Polska, Prawa dziecka w Polsce 2024, Warszawa 2025 r., s. 21- 22.

²³⁵ Ibidem, s. 65-67.

²³⁶ Raport Rzecznika Praw Dziecka, Perspektywa (dla) dzieci i młodzieży. Stan realizacji praw dziecka w Polsce, Warszawa 2025 r., s. 38. Źródło:

https://brpd.gov.pl/wp-content/uploads/2025/11/RPD_raport_perspektywa_net_FINAL.pdf

(dostęp dnia 10 czerwca 2026 r.).

²³⁷ Opinia Stowarzyszenia Polski Komitet Narodowy UNICEF do projektu ustawy o zmianie ustawy – Prawo oświatowe, ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (druk nr 2449) z dnia 11 maja 2026 r.

Rozwój edukacji cyfrowej i dostęp do narzędzi informatycznych

39(b). Doświadczenia związane z nauką zdalną, w trakcie trwania pandemii COVID-19, przyczyniły się do szerszego wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w procesie kształcenia²³⁸. W ostatnich latach podejmowano działania mające na celu rozwój edukacji cyfrowej, obejmujące zarówno rozwój infrastruktury informatycznej szkół i doposażenie uczniów oraz nauczycieli w sprzęt komputerowy, jak również rozwój cyfrowych narzędzi edukacyjnych oraz wzmacnianie kompetencji cyfrowych kadry pedagogicznej oraz uczniów²³⁹. Działania te realizowano m.in. w ramach programów takich jak Aktywna Tablica²⁴⁰, Laptop dla Nauczyciela²⁴¹ czy Cyfrowy Uczeń²⁴², a także poprzez wdrażanie założeń Polityki Cyfrowej Transformacji Edukacji.

Pomimo znaczącego rozwoju infrastruktury cyfrowej nadal aktualne pozostaje wyzwanie związane z przeciwdziałaniem nierównościom cyfrowym oraz zapewnieniem wszystkim uczniom równych możliwości rozwijania kompetencji niezbędnych do bezpiecznego i świadomego korzystania z technologii cyfrowych²⁴³. Badania wskazują, że poziom kompetencji cyfrowych uczniów pozostaje powiązany z czynnikami społeczno-ekonomicznymi i kulturowymi, a wiele umiejętności cyfrowych rozwijanych jest poza szkołą²⁴⁴. Oznacza to, że system edukacji może i powinien odgrywać istotną rolę w wyrównywaniu szans uczniów w zakresie dostępu do wysokiej jakości edukacji cyfrowej.

Osiągnięcie celów związanych z rozwojem kompetencji cyfrowych uczniów wymaga również dalszego wzmacniania kompetencji cyfrowych nauczycieli oraz wspierania wykorzystywania nowoczesnych metod nauczania opartych na technologiach informacyjno-komunikacyjnych, co pozostaje istotne z perspektywy zapewnienia wszystkim dzieciom równych możliwości korzystania z prawa do edukacji, niezależnie od ich sytuacji społecznej i ekonomicznej.

²³⁸ A. Winiarska, T. Warzocha, Edukacja zdalna w czasach pandemii COVID-19, Forum Oświatowe, Vol 33, nr 1(65), 2021 r., s. 74.

²³⁹ Uchwała nr 98 Rady Ministrów z dnia 12 września 2024 r. w sprawie przyjęcia polityki publicznej pod nazwą "Polityka Cyfrowej Transformacji Edukacji" (M. P. z 2024 r. poz. 812, dalej: Polityka Cyfrowej Transformacji).

²⁴⁰ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 października 2020 r. w sprawie szczegółowych warunków, form i trybu realizacji Rządowego programu rozwijania szkolnej infrastruktury oraz kompetencji uczniów i nauczycieli w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych na lata 2020-2024 - "Aktywna tablica" (Dz. U. z 2024 r. poz. 158).

²⁴¹ Ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o wsparciu rozwoju kompetencji cyfrowych uczniów i nauczycieli (Dz. U. poz. 1369), art. 11.

²⁴² Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17 września 2025 r. w sprawie szczegółowych warunków, form i trybu realizacji Rządowego programu wspierania organów prowadzących szkoły i placówki w rozwijaniu umiejętności cyfrowych dzieci i młodzieży na lata 2025-2029 - "Cyfrowy Uczeń" (Dz. U. poz. 1254).

²⁴³ P. Penszko, Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy, „Analizy IBE dla polityki publicznej, Kompetencje cyfrowe uczniów w Polsce – o wiemy z badań międzynarodowych?”, nr 3 (1/2025), lipiec 2025 r., s. 17.

²⁴⁴ Ibidem, s 2, 12-13.

Dostęp do edukacji i zajęć dodatkowych na obszarach wiejskich

39(c). Pomimo powszechnego dostępu do edukacji szkolnej nadal występują różnice pomiędzy dziećmi zamieszkującymi obszary miejskie i wiejskie w zakresie dostępu do dodatkowych form wsparcia edukacyjnego oraz zajęć rozwijających zainteresowania. Potwierdzają to dane CBOS, zgodnie z którymi dzieci mieszkające na obszarach wiejskich rzadziej niż ich rówieśnicy z miast uczestniczą w dodatkowych zajęciach edukacyjnych i ogólnorozwojowych²⁴⁵. Dotyczy to w szczególności zajęć pozalekcyjnych, oferty sportowej i kulturalnej oraz innych form aktywności umożliwiających rozwijanie swoich zainteresowań poza obowiązkowym programem nauczania²⁴⁶.

Istotne znaczenie dla korzystania z takich form aktywności mają również dostępność transportu publicznego oraz odległość od placówek oferujących dodatkowe formy aktywności. UNICEF zwraca uwagę, że wykluczenie transportowe stanowi jedną z istotnych barier ograniczających dzieciom i młodzieży możliwość korzystania z zajęć pozalekcyjnych, oferty sportowej, rekreacyjnej i kulturalnej²⁴⁷. Brak odpowiednich połączeń komunikacyjnych może utrudniać uczestnictwo zarówno w zajęciach rozwijających zainteresowania, jak i zajęciach wyrównawczych, a także wpływać na możliwość wyboru szkoły zgodnie z zainteresowaniami i predyspozycjami ucznia²⁴⁸. W konsekwencji część dzieci zmuszona jest rezygnować z udziału w zajęciach dodatkowych lub uzależniać możliwość uczestnictwa od wsparcia transportowego rodziny.

W okresie 2025/2026 podjęto działania mające na celu ograniczenie zjawiska wykluczenia transportowego. Bezpośrednim impulsem do ich intensyfikacji były m.in. wyniki badań UNICEF Polska wskazujące, że 14% dzieci i młodzieży w wieku 12–19 lat jest zagrożonych wykluczeniem transportowym²⁴⁹ oraz wystąpienie Rzecznika Praw Dziecka, wnoszące o zmiany legislacyjne w tym zakresie²⁵⁰. W czerwcu 2026 r. Rada Ministrów przyjęła projekt reformy publicznego transportu zbiorowego przewidujący m.in. wprowadzenie ogólnopolskich standardów dostępności połączeń, ustawy o obowiązkach zapewnienia mieszkańcom możliwości dojazdu do placówek oświatowych, rozwój przewozów na żądanie na obszarach słabiej zaludnionych oraz reformę Funduszu Rozwoju Przewozów Autobusowych, przekształconego w Fundusz przeciwdziałania wykluczeniu transportowemu²⁵¹. Wprowadzane

²⁴⁵ Centrum Badania Opinii Społecznej, *Komunikat z Badań, Wydatki rodziców na edukację dzieci w roku szkolnym 2024/2025*, nr 111/2024, 2024 r., s. 8.

²⁴⁶ Raport Fundacji Stocznia, *Ważni ludzie z małych miejsc. Głosy młodzieży z małych miejscowości*, Warszawa 2025 r., s. 16.

²⁴⁷ UNICEF Polska, *Wykluczenie transportowe dzieci i młodzieży w Polsce. Raport z badań* (oprac. T. Komornicki), Warszawa 2024 r., s. 96-103.

²⁴⁸ Ibidem.

²⁴⁹ Ibidem, s. 20.

²⁵⁰ Wystąpienie generalne Rzecznika Praw Dziecka z dnia 2 czerwca 2025 r. do Ministra Infrastruktury, sygn. ZZS.422.18.2025.AG.

²⁵¹ Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o publicznym transporcie zbiorowym oraz niektórych innych ustaw (druk nr 2700). Źródło: [Rządowy projekt ustawy skierowany do Sejmu - Sejm Rzeczypospolitej Polskiej](#) (dostęp dnia 18 czerwca 2026 r.).

rozwiązania mają służyć poprawie dostępności transportu publicznego, w szczególności dla mieszkańców obszarów wiejskich i mniejszych miejscowości, w tym dzieci i młodzieży korzystających z edukacji oraz zajęć dodatkowych.

Przedstawione dane wskazują, że miejsce zamieszkania oraz dostępność transportu publicznego nadal pozostają istotnymi czynnikami wpływającymi na możliwości korzystania przez dzieci z dodatkowej oferty edukacyjnej, sportowej i kulturalnej. Ograniczenia te mogą przekładać się na utrwalanie nierówności edukacyjnych i społecznych pomiędzy dziećmi mieszkającymi na obszarach miejskich i wiejskich.

Edukacja dzieci romskich

39(d). Kontynuowane są działania na rzecz wspierania edukacji dzieci romskich w ramach Programu integracji społecznej i obywatelskiej Romów w Polsce na lata 2021–2030²⁵². Program obejmuje m.in. działania edukacyjne, wsparcie uczniów romskich, zatrudnianie asystentów edukacji romskiej oraz inicjatywy służące wzmacnianiu współpracy pomiędzy szkołami a społecznościami romskimi.

Pomimo funkcjonowania instrumentów wsparcia organizacje pracujące bezpośrednio ze społecznością romską wskazują, że dzieci romskie nadal napotykać bariery w pełnym korzystaniu z prawa do edukacji²⁵³. Organizacje zwracają uwagę m.in. na ryzyko wykluczenia edukacyjnego, niewystarczające monitorowanie sytuacji dzieci romskich w systemie oświaty oraz ograniczoną dostępność danych pozwalających ocenić doświadczenia dzieci romskich w szkołach, skalę absencji i przedwczesnego opuszczania systemu edukacji oraz skuteczność stosowanych form wsparcia. Wskazuje się również na potrzebę dalszego wzmacniania kompetencji szkół i nauczycieli w zakresie pracy w środowisku międzykulturowym oraz przeciwdziałania stereotypom i uprzedzeniom wobec dzieci romskich.

Szczegółnej uwagi wymagają również dzieci romskie z doświadczeniem uchodźczym z Ukrainy, które mogą doświadczać nakładających się trudności związanych zarówno z pochodzeniem etnicznym, barierami językowymi, doświadczeniem migracji oraz trudniejszą sytuacją społeczno-ekonomiczną²⁵⁴. Organizacje społeczne wskazują na potrzebę uwzględniania specyficznej sytuacji tej grupy dzieci w działaniach edukacyjnych i integracyjnych.

Nadal istotne więc pozostaje przeciwdziałanie dyskryminacji, wzmacnianie współpracy pomiędzy szkołami i społecznościami romskimi, rozwijanie kompetencji międzykulturowych

²⁵² Załącznik do uchwały nr 190/2020 Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 2020 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego „Program integracji społecznej i obywatelskiej Romów w Polsce na lata 2021–2030”.

<https://www.gov.pl/web/mniejszosci-narodowe-i-etniczne/rada-ministrow-uchwalila-nowy-program-integracji-spoecznej-i-obywatelskiej-romow-w-polsce-na-lata-2021-2030> (dostęp dnia 10 czerwca 2026 r.).

²⁵³ Szerzej w części: Sytuacja dzieci romskich w Polsce pkt. 42, s. 138.

²⁵⁴ Szerzej w części: Suplement: sytuacja małoletnich z doświadczeniem uchodźczym z Ukrainy w Polsce, Dzieci romskie z doświadczeniem uchodźczym z Ukrainy, s. 135.

kadry pedagogicznej oraz monitorowanie skali absencji i przedwczesnego opuszczania systemu edukacji przez dzieci romskie. Działania te mają istotne znaczenie dla zapewnienia dzieciom romskim równego dostępu do edukacji oraz realizacji celów edukacji określonych w art. 28 i 29 Konwencji o prawach dziecka.

Dostęp dzieci z niepełnosprawnościami do edukacji włączającej

39(e). Pomimo działań podejmowanych na rzecz rozwoju edukacji włączającej, w tym zwiększenia zatrudnienia nauczycieli specjalistów oraz rozwoju Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą, dzieci z niepełnosprawnościami nadal napotykają bariery utrudniające pełne uczestnictwo w edukacji. Dotyczą one w szczególności dostępności architektonicznej i sensorycznej szkół, dostępu do specjalistycznego wsparcia, odpowiednich dostosowań procesu kształcenia oraz alternatywnych i wspomagających metod komunikacji. Rosnąca liczba uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego dodatkowo zwiększa znaczenie systemowego wzmacniania szkół ogólnodostępnych i zapewnienia wsparcia odpowiadającego indywidualnym potrzebom uczniów²⁵⁵.

Jakość kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli

39(f). Od 2019 r. przygotowanie do wykonywania zawodu nauczyciela odbywa się zgodnie ze standardem kształcenia nauczycieli. Standard ten obejmuje m.in. zagadnienia związane z prawami dziecka, przeciwdziałaniem dyskryminacji, pracą z uczniami ze zróżnicowanych środowisk kulturowych, wsparciem dzieci z doświadczeniem migracji oraz edukacją włączającą²⁵⁶. W latach 2024 – 2026 kwestie związane z dobrostanem psychicznym dzieci i młodzieży, przeciwdziałaniem przemocy rówieśniczej oraz podnoszeniem jakości edukacji włączającej były również uwzględniane w kierunkach polityki oświatowej państwa²⁵⁷, wyznaczając obszary, wokół których koncentrowały się działania wspierające rozwój zawodowy nauczycieli.

Jednocześnie w rekomendacjach dotyczących doskonalenia zawodowego nauczycieli opracowanych przez Instytut Badań Edukacyjnych wskazano na potrzebę dalszego rozwijania systemu wsparcia kadry pedagogicznej²⁵⁸. W badaniach tych podkreślono znaczenie

²⁵⁵ Szerzej w części: Dzieci z niepełnosprawnością, pkt. 32, s. 50.

²⁵⁶ Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 lipca 2019 r. w sprawie standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela (Dz. U. z 2024 r. poz. 453).

²⁵⁷ Ministerstwo Edukacji, Podstawowe kierunki realizacji polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2025/2026, sygn. DKO-WNPP.4092.1.2025.AMA, Warszawa 2026 r. Również: Ministerstwo Edukacji, Podstawowe kierunki realizacji polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2026/2027, sygn. DKO-WNPiOs.4092.11.2026.AG, Warszawa 2026 r.

²⁵⁸ M. Koss-Goryszewska, M. Ostaszewski, M. Rostworowski, A. Stanaszek, J. Woźniak, Rekomendacje dotyczące doskonalenia zawodowego nauczycieli zawodu (raport). Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2025 r., s. 10-12.

praktycznych form doskonalenia zawodowego, mentoringu, doradztwa metodycznego oraz współpracy między nauczycielami, a także potrzebę lepszego dostosowania oferty szkoleniowej do rzeczywistych potrzeb nauczycieli oraz zapewnienia warunków umożliwiających udział w doskonaleniu zawodowym. Wskazywano również na znaczenie wsparcia nauczycieli rozpoczynających pracę oraz tworzenia trwałych mechanizmów wymiany doświadczeń i dobrych praktyk.

Wnioski te znajdują odzwierciedlenie także w badaniach dotyczących warunków pracy nauczycieli. Wskazują one, że skuteczność doskonalenia zawodowego zależy nie tylko od dostępności szkoleń, lecz również od ich praktycznego charakteru oraz dostosowania do rzeczywistych wyzwań występujących w szkołach. Nauczyciele zwracali uwagę na potrzebę większego wykorzystania warsztatów praktycznych, narzędzi wspierających pracę dydaktyczną i wychowawczą, mentoringu oraz możliwości konsultowania trudnych sytuacji zawodowych z bardziej doświadczonymi nauczycielami²⁵⁹.

Przedstawione działania wskazują na rozwój systemu przygotowania i doskonalenia zawodowego nauczycieli, jednak badania nadal wskazują na potrzebę wzmacniania praktycznych form wsparcia oraz lepszego dostosowania oferty szkoleniowej do wyzwań występujących w codziennej pracy szkół.

Przeciwdziałanie homofobii i dyskryminacji w środowisku szkolnym

39(g). Zapewnienie dzieciom bezpiecznego środowiska edukacyjnego wolnego od wszelkich form dyskryminacji, pozostaje jednym z podstawowych warunków realizacji prawa do edukacji oraz zasady niedyskryminacji wynikającej z art. 2 Konwencji o prawach dziecka.

W ostatnim czasie podjęto działania mające na celu wzmocnienie obecności zagadnień związanych z przeciwdziałaniem dyskryminacji w systemie edukacji. W podstawach programowych nowych przedmiotów edukacji zdrowotnej oraz edukacji obywatelskiej, uwzględniono treści dotyczące poszanowania godności człowieka, przeciwdziałania dyskryminacji, stereotypom i uprzedzeniom oraz rozpoznawania i reagowania na przejawy mowy nienawiści²⁶⁰.

Pozytywnym przykładem działań podejmowanych w analizowanym okresie były również prace nad zmianą ustawy – Prawo oświatowe, ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (druk nr 2449)²⁶¹, gdzie wprowadzono ustawową ochronę uczniów przed

²⁵⁹ M. Żyto, A. Jasińska-Maciąg, A. Zielińska, J. Dobkowska, P. Marchlik, Raport z ogólnopolskiego badania na temat ryzyka psychologicznego i stresu w zawodzie nauczyciela, Warszawa 2026 r., s. 98-99.

²⁶⁰ Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 6 marca 2025 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz. U. 2025 r. poz. 382), s. 4, 20.

²⁶¹ Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy - Prawo oświatowe, ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (druk nr 2449).

dyskryminacją z jakiegokolwiek przyczyny, w tym m.in. ze względu na niepełnosprawność, narodowość, wyznanie lub jego brak oraz orientację seksualną²⁶².

Jednocześnie uczniowie należący do społeczności LGBT+ nadal należą do grup szczególnie narażonych na dyskryminację i wykluczenie. Rzecznik Praw Obywatelskich wskazuje na utrzymujące się deficyty w zakresie ochrony osób LGBTI+ przed dyskryminacją oraz potrzebę zapewnienia im skutecznej ochrony prawnej²⁶³.

Szczególnie narażone na dyskryminację i wykluczenie w środowisku szkolnym są również dzieci z doświadczeniem uchodźczym z Ukrainy. Wyniki badań prowadzonych przez International Rescue Committee (IRC), wskazują na występowanie przypadków przemocy, zachowań o charakterze dyskryminacyjnym oraz wykluczenia społecznego, związanych z pochodzeniem narodowym, językiem oraz doświadczeniem uchodźczym tej grupy dzieci²⁶⁴. Problemy te były identyfikowane zarówno w relacjach z rówieśnikami, jak i w kontaktach z personelem szkolnym.

Raport monitorujący sytuację dzieci uchodźczych z Ukrainy za 2024 r. pokazał, że przemoc rówieśnicza była wskazywana jako najczęstsza przyczyna rezygnacji z nauki w polskim systemie edukacji, przechodzenia na ukraiński program nauczania online, zmiany szkoły lub całkowitego przerwania edukacji²⁶⁵. Z kolei w raporcie z 2025 r. 40% badanych zgłosiło występowanie różnego rodzaju trudności, przy czym najczęściej wskazywanymi problemami były przemoc i znęcanie się ze strony rówieśników (21,5%) oraz dyskryminacja ze strony nauczycieli i personelu szkolnego (8,6%)²⁶⁶. Z kolei ponad 21% opiekunów deklarowało, że ich dzieci doświadczyły przemocy rówieśniczej w środowisku szkolnym²⁶⁷.

Wyniki monitoringu dotyczącego problemów związanych z przemocą rówieśniczą, *bullyingiem* oraz dyskryminacją dzieci uchodźczych z Ukrainy powtarzały się w kolejnych cyklach badań prowadzonych przez IRC, co wskazuje na utrzymujący się i systemowy charakter problemu. Sytuacja dzieci z doświadczeniem uchodźczym z Ukrainy została szerzej przedstawiona w dalszej części raportu²⁶⁸.

Przedstawione zjawiska mają znaczący wpływ na dobrostan psychiczny dzieci, ich poczucie bezpieczeństwa, proces integracji społecznej oraz realizację prawa do edukacji. Wskazuje to na potrzebę intensyfikacji działań ukierunkowanych na przeciwdziałanie wszelkim formom dyskryminacji, przemocy rówieśniczej i wykluczenia w środowisku szkolnym oraz budowania

²⁶² 2 lipca 2026 r. Prezydent RP wniósł o ponowne rozpatrzenie ustawy z dnia 29 maja 2026 r. o zmianie ustawy - Prawo oświatowe oraz niektórych innych ustaw.

²⁶³ Raport Rzecznika Praw Obywatelskich, Działania Rzecznika Praw Obywatelskich na rzecz ochrony praw osób LGBTI+, Warszawa 2025 r., s. 5.

²⁶⁴ International Rescue Committee Poland, Raport monitorujący sytuację dzieci uchodźczych z Ukrainy, 2024 r., s. 3, 6-7.

²⁶⁵ Ibidem, s. 6.

²⁶⁶ International Rescue Committee Poland, *Protection Analysis Update, Urgent Needs Access and Legal Identity Child Protection Monitoring*, 2025 r., s. 6.

²⁶⁷ Ibidem, s. 12.

²⁶⁸ Szerzej w części: Suplement: sytuacja małoletnich z doświadczeniem uchodźczym z Ukrainy w Polsce, s. 127.

bezpiecznego i włączającego środowiska szkolnego dla wszystkich uczniów, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci należących do grup mniejszościowych, dzieci z doświadczeniem migracji i uchodźstwa oraz innych grup narażonych na nierówne traktowanie.

Wyzwania te pozostają bezpośrednio związane z realizacją art. 2 Konwencji o prawach dziecka ustanawiającego zasadę niedyskryminacji, a także art. 29 ust. 1 lit. d Konwencji o prawach dziecka, zgodnie z którym edukacja powinna przygotowywać dziecko do odpowiedzialnego życia w społeczeństwie opartym na zrozumieniu, pokoju, tolerancji i równości.

Dostęp do edukacji przedszkolnej i opieki nad najmłodszymi dziećmi

39(h). Dostępność opieki nad dziećmi do lat 3 oraz wychowania przedszkolnego pozostaje jednym z kluczowych elementów wspierania rozwoju dzieci i wyrównywania szans edukacyjnych. Dzieci w wieku od 3 do 7 lat mają prawo do korzystania z wychowania przedszkolnego, a dzieci sześciolatnie są objęte obowiązkowym rocznym przygotowaniem przedszkolnym²⁶⁹. W ramach opieki realizowane są funkcje: opiekuńcza, wychowawcza oraz edukacyjna²⁷⁰.

W ostatnich latach kontynuowano działania mające na celu zwiększenie dostępności instytucjonalnych form opieki nad dziećmi do lat 3. Według najnowszych danych GUS z sierpnia 2025 r. dotyczącej stanu na koniec 2024 r., liczba miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 wzrosła z 226,4 tys. w 2023 r. do 237,3 tys. w 2024 r., a liczba funkcjonujących żłobków zwiększyła się z 4,6 tys. do 4,8 tys.²⁷¹, co wskazuje na dalszy rozwój infrastruktury opieki nad najmłodszymi dziećmi. Jednocześnie dostępność tych usług pozostaje nierównomierna terytorialnie. Liczba miejsc opieki znacząco różni się pomiędzy województwami, a ograniczenia w dostępie do instytucjonalnej opieki nadal częściej dotyczą mniejszych gmin i obszarów wiejskich²⁷². Oznacza to, że miejsce zamieszkania dziecka nadal może wpływać na możliwość korzystania z usług opiekuńczych i edukacyjnych we wczesnym dzieciństwie.

Jednocześnie utrzymywał się wysoki poziom upowszechnienia edukacji przedszkolnej. Według dostępnych danych, w roku szkolnym 2024/2025 wychowaniem przedszkolnym objętych było 93,3% dzieci w wieku 3 – 5 lat, przy czym wskaźnik ten na obszarach wiejskich wzrósł do

²⁶⁹ Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe (Dz. U. z 2025 r. poz. 1043 z późn. zm.), art. 31.

²⁷⁰ Ibidem.

²⁷¹ GUS, *Opieka nad dziećmi w wieku do lat 3 w 2024 r.*, Warszawa 2025 r. (dalej: GUS, *Opieka nad dziećmi do lat 3*).

²⁷² GUS, *Opieka nad dziećmi do lat 3*. Również: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Program rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 Aktywny Maluch 2022–2029 - po zmianach z dnia 10 czerwca 2026 r., Warszawa 2026 r. (dalej: MRPiPS, Program Aktywny Maluch 2022–2029).

86,8%, co wskazuje na stopniowe zwiększanie dostępności edukacji przedszkolnej poza dużymi ośrodkami miejskimi²⁷³.

Programu rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 „Aktywny Maluch 2022 – 2029”²⁷⁴, pozostaje jednym z podstawowych instrumentów wspierających zwiększanie liczby miejsc opieki, w szczególności na obszarach, gdzie dostępność takich usług była dotychczas ograniczona.

Istotnym krokiem w analizowanym okresie było również wejście w życie od 1 stycznia 2026 r. standardów opieki nad dziećmi do lat 3²⁷⁵. Regulacje te mają służyć podnoszeniu jakości opieki poprzez określenie wymagań dotyczących pracy z dziećmi, organizacji pracy personelu, współpracy z rodzicami oraz monitorowania wdrażania standardów²⁷⁶. Przyjęte rozwiązania opierają się na założeniu, że opieka nad najmłodszymi dziećmi powinna wspierać ich wszechstronny rozwój, wykraczając poza zapewnienie podstawowej opieki i bezpieczeństwa.

Przedstawione dane wskazują, że pomimo dalszego rozwoju infrastruktury opieki nad dziećmi do lat 3 oraz działań podejmowanych na rzecz poprawy jakości usług, dostępność tych form wsparcia pozostaje zróżnicowana terytorialnie. Szczególnej uwagi wymaga sytuacja dzieci mieszkających na obszarach wiejskich i w mniejszych gminach, gdzie dostęp do instytucjonalnej opieki nadal pozostaje bardziej ograniczony.

Prawo do wypoczynku, czasu wolnego i uczestnictwa w życiu kulturalnym

40. Od roku szkolnego 2024/2025 wprowadzono zmiany dotyczące prac domowych w szkołach podstawowych, których celem było zwiększenie czasu przeznaczonego na odpoczynek, rozwijanie zainteresowań oraz aktywność społeczną dzieci²⁷⁷. Zmiany te można postrzegać jako próbę lepszego zrównoważenia obowiązków edukacyjnych z prawem dziecka do wypoczynku i czasu wolnego. Ma to szczególne znaczenie w świetle art. 31 Konwencji o prawach dziecka oraz Komentarza Ogólnego nr 17 (2013) Komitetu Praw Dziecka ONZ, zgodnie z którym prawo do wypoczynku, czasu wolnego, zabawy, rekreacji oraz uczestnictwa w życiu kulturalnym stanowi integralny element rozwoju dziecka i realizacji jego praw, nie stanowi zaś jedynie aktywności uzupełniającej wobec edukacji szkolnej.

²⁷³ Komisja Europejska, Eurydice, Polska – Dostępność placówek wychowania przedszkolnego, ostatnia aktualizacja: 22 grudnia 2025 r. Źródło:

<https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/pl/euryperia/poland/dostepnosc-placowek> (dostęp dnia 18 czerwca 2026 r.).

²⁷⁴ MRPiPS, Program Aktywny Maluch 2022-2029.

²⁷⁵ Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 13 grudnia 2024 r. w sprawie standardów opieki sprawowanej nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. z 2024 r. poz. 1882).

²⁷⁶ Uzasadnienie do projektu rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w sprawie standardów opieki sprawowanej nad dziećmi w wieku do lat 3, Rządowe Centrum Legislacji (nr 30), s. 6.

²⁷⁷ Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 22 marca 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (Dz. U. z 2024 r., poz. 438).

Wyniki badań potwierdzają znaczenie tworzenia warunków sprzyjających rozwijaniu zainteresowań i aktywności dzieci poza obowiązkową edukacją. Z badania Rzecznika Praw Dziecka z 2025 r. wynika, że 69% uczniów uczestniczy w zajęciach pozalekcyjnych z różną częstotliwością, przy czym regularnie robi to 38% badanych uczniów²⁷⁸. Jednocześnie badanie UNICEF Polska „Prawa dziecka w Polsce 2024” wskazuje na spadek zaangażowania dzieci i młodzieży w aktywności pozaszkolne w porównaniu z poprzednim badaniem z 2019 r. oraz wzrost odsetka dzieci nieuczestniczących w takich aktywnościach²⁷⁹. Część dzieci nadal napotyka bariery ograniczające możliwość uczestniczenia w zajęciach dodatkowych, związane m.in. z sytuacją materialną rodziny, miejscem zamieszkania lub dostępnością transportu²⁸⁰.

Istotnym elementem realizacji art. 31 Konwencji o prawach dziecka pozostaje również zapewnienie dzieciom dostępu do oferty kulturalnej. Badania dotyczące uczestnictwa dzieci i młodzieży w kulturze wskazują na potrzebę dalszego rozwijania edukacji kulturowej oraz tworzenia warunków umożliwiających aktywne uczestnictwo młodych ludzi w życiu kulturalnym²⁸¹. Raport Narodowego Centrum Kultury podkreśla znaczenie działań podejmowanych przez szkoły, instytucje kultury i organizacje społeczne, a także na potrzebę ograniczania barier utrudniających dzieciom i młodzieży korzystanie z oferty kulturalnej, w tym barier finansowych i związanych z dostępnością lokalnej infrastruktury.

Przedstawione dane wskazują, że możliwość korzystania z wypoczynku, rekreacji, aktywności sportowej oraz uczestnictwa w kulturze nadal pozostaje zróżnicowana w zależności od sytuacji społecznej i miejsca zamieszkania dziecka. Oznacza to potrzebę dalszego monitorowania barier ograniczających realizację praw wynikających z art. 31 Konwencji o prawach dziecka.

Rekomendacje:

1. wprowadzenie mechanizmu systematycznego monitorowania wpływu zmian organizacyjnych w systemie oświaty na liczebność oddziałów, dostępność szkół, równość szans edukacyjnych dzieci, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci mieszkających na obszarach wiejskich, dzieci zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz dzieci z doświadczeniem migracji, wraz z publikacją wyników analiz opartych na wskaźnikach pozwalających ocenić rzeczywistą dostępność edukacji, w tym dotyczących odległości od szkoły i czasu dojazdu uczniów,

²⁷⁸ Raport Rzecznika Praw Dziecka, Perspektywa (dla) dzieci i młodzieży. Stan realizacji praw dziecka w Polsce, Warszawa 2025 r., s. 122.

²⁷⁹ UNICEF Polska, Prawa dziecka w Polsce 2024, Warszawa 2025 r., s. 11.

²⁸⁰ UNICEF Polska, Wykluczenie transportowe dzieci i młodzieży w Polsce. Raport z badań (oprac. T. Komornicki), Warszawa 2024 r., s. 74-82.

²⁸¹ Narodowe Centrum Kultury, Raport z badań „Kultura w życiu dzieci i młodzieży podsumowanie materiałów z diagnoz wojewódzkich w ramach programu bardzo młoda kultura na lata 2019-2021”, Warszawa 2023 r., s. 6-7, 12-19.

2. zapewnienie systematycznej edukacji o prawach dziecka na wszystkich etapach kształcenia oraz prowadzenie regularnych badań poziomu wiedzy uczniów przysługujących im praw i dostępnych mechanizmów ich ochrony,
3. zapewnienie systematycznej edukacji o prawach dziecka na wszystkich etapach kształcenia oraz prowadzenie regularnych badań poziomu wiedzy uczniów przysługujących im praw i dostępnych mechanizmów ich ochrony,
4. kontynuowanie działań na rzecz przeciwdziałania nierównościom cyfrowym wśród uczniów oraz wzmacniania kompetencji cyfrowych uczniów i nauczycieli, w szczególności poprzez zapewnienie równego dostępu do narzędzi cyfrowych, rozwijanie kompetencji cyfrowych oraz wspieranie bezpiecznego korzystania z technologii,
5. zwiększanie dostępności zajęć pozalekcyjnych, sportowych i kulturalnych, w szczególności dla dzieci mieszkających na obszarach wiejskich, w tym poprzez rozwój lokalnej infrastruktury transportowej, edukacyjnej i kulturalnej oraz przeciwdziałanie wykluczeniu transportowemu dzieci i młodzieży,
6. wzmocnienie systemu gromadzenia danych dotyczących sytuacji edukacyjnej dzieci romskich, w tym dzieci romskich z doświadczeniem uchodźczym oraz rozwijanie działań służących przeciwdziałaniu ich wykluczeniu edukacyjnemu i przedwczesnemu opuszczaniu systemu edukacji,
7. kontynuowanie rozwoju edukacji włączającej poprzez zwiększanie dostępności specjalistycznego wsparcia, usuwanie barier architektonicznych i komunikacyjnych oraz zapewnienie szkołom odpowiednich zasobów kadrowych, w tym nauczycieli współorganizujących kształcenie, pedagogów specjalnych i psychologów,
8. przeprowadzenie ewaluacji skuteczności wdrażanych rozwiązań z zakresu edukacji włączającej, w tym działalności Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW),
9. wzmocnienie systemu doskonalenia zawodowego nauczycieli poprzez rozszerzenie oferty praktycznych form kształcenia, mentoringu, doradztwa metodycznego oraz mechanizmów wymiany doświadczeń pomiędzy nauczycielami,
10. zapewnienie skutecznego monitorowania skali dyskryminacji i przemocy motywowanej uprzedzeniami w szkołach, w tym wobec uczniów należących do społeczności LGBT+ oraz dzieci z doświadczeniem uchodźczym z Ukrainy. Wzmocnienie działań edukacyjnych, profilaktycznych i interwencyjnych służących przeciwdziałaniu takim zjawiskom,
11. kontynuowanie działań na rzecz zapewnienia równomiernego dostępu do opieki nad dziećmi do lat 3 oraz wychowania przedszkolnego, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów wiejskich i gmin o ograniczonej dostępności usług,

12. zapewnienie wszystkim dzieciom równego dostępu do wypoczynku, rekreacji, aktywności sportowej i uczestnictwa w kulturze, poprzez rozwijanie dostępnej oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej dla dzieci i młodzieży, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci z niepełnosprawnościami, dzieci mieszkających na obszarach wiejskich, dzieci z doświadczeniem migracji oraz dzieci zagrożonych wykluczeniem społecznym.